

FACT-UNG?

Praktiske råd i en idèfase

Innholdsfortegnelse

1.1 Hvem er dette heftet skrevet for?	3
1.2 Hva er FACT Ung?	3
1.3 Tenk involvering av ungdom tidlig	3
1.4 Hvem kan kontaktes for mer informasjon og bistand?	3
1.5 Å komme i gang	4
1.6 Hvorfor FACT Ung?	5
1.7 Hvem er målgruppen for FACT Ung?	5
1.8 Tenk på idéfasen som en uformell sonderingsfase	6
1.9 Nødvendig med en viss form for ledelsesforankring	7
1.10 Utredning av en idé om tverrsektoriell samhandlingsmodell	7
1.11 Skal flere kommuner/bydeler være med?	8
1.12 Viktige avklaringer på slutten av en idéfase	8
1.13 Viktige punkter i idéfasen – bruk som sjekkliste	9

1.1 Hvem er dette heftet skrevet for?

Heftet er primært tenkt for de miljøer som lurer på om FACT Ung kan være en relevant tjeneste i sitt geografiske område, og som ennå ikke er kommet så langt i de lokale prosesser at de tenker å søke forprosjektmidler.

NB! Målet med FACT Ung er å utvikle en ny modell for integrert samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunale tjenester. Det er derfor viktig at en inkluderer begge nivåene allerede i idéfasen.

Det er en egen [tilskuddsordning for FACT Ung på Helsedirektoratets nettsider](#), hvor det anbefales at man gjennomfører et forprosjekt før man etablerer et FACT Ung-team. Det er i denne tilskuddsordningen anledning til å søke Statsforvalter om midler til et slikt forprosjekt.

Det er under utarbeidelse et eget hefte med praktiske råd for forprosjektfasen. Denne vil bli gjort tilgjengelig for forprosjektledere mv så snart den er ferdigstilt.

Denne versjonen av heftet om Idéfasen er skrevet av Jan Aasen (NKROP) og Trond Hatling (NAPHA).

1.2 Hva er FACT Ung?

FACT Ung-team er tverrfaglig sammensatte team som skal gi integrert og langvarig behandling. Målet med FACT Ung er å utvikle en ny modell for integrert samhandling mellom spesialisthelsetjenesten og kommunale tjenester. Målgruppen for teamene er ungdom i alderen 12-25 år med store og sammensatte behov. Det vil si unge med alvorlig funksjonssvikt på flere områder i livet, sammensatte vansker og behov for langvarig og integrert innsats fra flere tjenester. Det vil også ofte være kjennskap til, eller mistanke om, psykiske vansker og/eller rusvansker hos målgruppen.

Det er viktig at de som ønsker å vurdere FACT Ung i sitt område setter seg inn i modellen ved å lese [Modellbeskrivelse for FACT Ung](#).

Psykisk helse og rus-tjenester skal gå i retning av mer oppsøkende og fleksible tjenester, både i kommune- og spesialisthelsetjenesten, og i arbeidet med FACT Ung-team er det viktig å ha med seg stikkordene: tidlig innsats, livsmestring og sosial inkludering.

1.3 Tenk involvering av ungdom tidlig

Et viktig aspekt i FACT Ung-modellen er at den skal bidra til at tjenesteutviklingen skjer på barn og unges arena – og ikke minst på deres premisser. Tjenestetilbudet skal utvikles og iverksettes sammen med de unge. Det innebærer at det også i idéfasen er viktig å involvere ungdommen. I noen områder har man en avdeling av Mental Helse ungdom eller andre brukerorganisasjoner, andre steder har man ungdomsråd eller andre det vil være nyttig å involvere.

(Foto: Colourbox.com)

1.4 Hvem kan kontaktes for mer informasjon og bistand?

NAPHA har i 2022 ansvar for koordinering og gjennomføring av opplæring og implementeringsstøtte for FACT Ung-team (også initiativ i idé- og forprosjektfase). I dette arbeidet skal NAPHA samarbeide med andre relevante kompetansesentre (NKROP, RKBURBUP Øst og Sør, NUBU, KORUS og RVTS).

Fra 1. april 2022 består prosjektgruppen av:

- Kristin Trane (prosjektleder)
913 18 011
e-post: kristin.trane@samforsk.no
- Trond Hatling
930 28 373
e-post: trond.hatling@samforsk.no
- Trine Pettersen
901 36 699
e-post: trine.pettersen@samforsk.no

Ta gjerne kontakt hvis det er noe dere lurer på. Mer stoff om FACT Ung finner dere også på napha.no, under temasiden for FACT Ung. Her vil det jevnlig bli lagt ut nytt stoff.

Det vil i løpet av våren 2022 etableres en nasjonal implementeringsgruppe hvor ansatte fra flere kompetansesentre skal involveres.

1.5 Å komme i gang

Mange opplever at det kan være utfordrende å få med seg ulike samarbeidsinstanser inn i prosjektene. Det er ulike oppfatninger om behovet for FACT Ung, hvem som faller inn under målgruppa lokalt og hvem som skal sitte med ansvaret for teamene. En vesentlig erfaring fra FACT Voksen-etableringene er at manglende avklaringer før teametableringen kan ha store negative konsekvenser når teamet er kommet i drift, og dette bør og kan unngås. En rekke faglige, administrative og organisatoriske problemstillinger og hensyn må derfor avklares underveis i etableringen av FACT Ung team.

(Foto: Colourbox.com)

For å etablere en strukturert rekkefølge på hva som bør gjøres når i en lokal implementeringsprosess har vi valgt å beskrive hele teametableringen i faser.

De mest sentrale avklaringene i hver av disse fasene er:

Idéfasen	Forprosjektfasen	Etableringsfasen
• Skal vi gå videre med et forprosjekt for å kartlegge grundigere om det er ønskelig å etablere FACT Ung her? • I fall ja - skal vi søke statsforvalter om midler til dette?	• Hvem skal ha ansvaret for etableringen av FACT Ung teamet? • Hvem skal lede etableringen av teamet? • Hvordan kan vi utnytte FACT Ung modellen best hos oss? • Hvordan skal vi organisere teamet? • Hvem skal være teamets målgruppe? • Hvordan skal vi finansiere FACT Ung teamet? • Hvordan skal vi kvalitetssikre FACT Ung teamet? • Hvordan skal vi samarbeide med de andre tjenestene ? • Hvordan skal vi ta inn brukere i teamet?	• Hvem skal vi ansette i FACT ung teamet? • Hvor skal teamet holde til? • Hvem skal lede teamet? • Hvem skal ha personalansvar for teamet? • Hvem skal ha fagansvaret for teamet?

Mange av disse avklaringene vil komme igjen i ulike faser fram mot etableringen, og ofte må man jobbe mere syklisk enn det kan se ut her. Det er uansett lurt å forholde seg til en noenlunde strukturert og ikke minst systematisk prosess.

Et godt forprosjekt, med solid lokal forankring og alle instanser om bord, er avgjørende for å lykkes med å etablere et FACT Ung team som er både faglig og økonomisk bærekraftig over tid. En god idé er ofte den beste begynnelsen, så vi starter med å se nærmere på idéfasen.

Idéen om å etablere et FACT-team for barn og unge i et opptaksområde har antagelig utgangspunkt i en forståelse av at det er noen behov i målgruppen som ikke dekkes av det eksisterende tilbudet.

Det er særlig noen spørsmål det er vesentlig å få et avklart forhold til gjennom idéfasen:

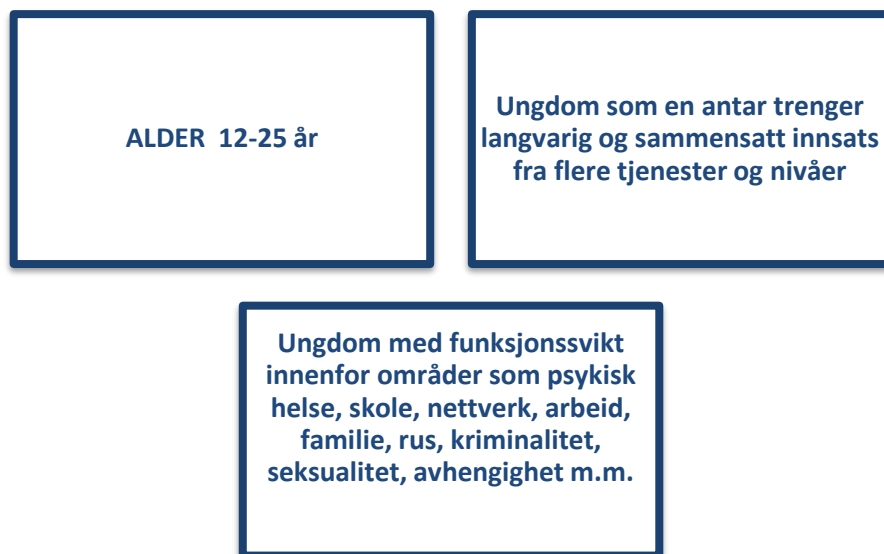
- Hvorfor FACT Ung?
- Hvem kan man anta er målgruppen for et fremtidig team?
- Hvilke behov eller problemer er det man ønsker å løse?
- Er et samhandlingsteam etter FACT Ung modellen rett svar på disse utfordringene?

1.6 Hvorfor FACT Ung?

I Modellbeskrivelsen for FACT Ung kapittel 1.1 beskrives kort bakgrunnen for at vi i Norge satser på FACT Ung. Her vises det også til norske publikasjoner som underbygger behovet for FACT Ung. Vi gjentar derfor ikke det her.

1.7 Hvem er målgruppen for FACT Ung?

[Helsedirektoratet \(2021\) beskriver i et brev til Helse- og Omsorgsdepartementet målgruppen til FACT Ung](#), og dette gjengis under:

Hovedkjennetegnet ved FACT-Ung målgruppen er dermed sammensatte vansker og behov for antatt langvarig og sammensatt oppfølging kombinert med moderat til alvorlig funksjonssvikt på ett eller flere områder i livet (s. 2).

Det vurderes som en styrke at FACT Ung inkluderer ungdom med fokus på fungering, uavhengig av diagnoser, men der utredningen i teamet, med tiden vil avklare hvilke diagnoser som kan være aktuelle. For målgruppen er det ikke hensiktsmessig med kriterier tilknyttet diagnoser, da barn og unge er under utvikling og vil ha en pågående sykdomsutvikling som krever utredning og behandling over tid (s. 2-3).

Ved å knytte målgruppe til bestemt psykisk lidelse eller utviklingsforstyrrelse vil en snevre inn målgruppen. Ved å benytte funksjonsnivå på flere områder som inklusjonskriterier, i tillegg til svak tilknytning til ordinært hjelpeapparat vil en nå målgruppen bedre (s. 3).

Helsedirektoratet gir overordnede føringer for FACT Ung-teams målgruppe. Funksjonssvikt på viktige utviklingsområder i ungdomsårene kan være tegn på mange ulike vansker. Disse føringene rommer en svært bred og sammensatt målgruppe. Kommuner er ulikt organisert og lokalt er det betydelige variasjoner i tjenestetilbud. Det er derfor viktig å se på tjenestetilbudet kommunalt, innen spesialisthelsetjenesten og i barnevernet – for å nevne noen sentrale. Hvem som ikke fanges opp i lokale tjenester, eller som mangler oppfølgingstilbud lokalt, vil derfor variere. Både i idé - og forprosjektfasen vil det være nødvendig å bruke mye tid på å drøfte den lokale målgruppetilpasninger for FACT Ung i lys av disse overordnede føringene.

1.8 Tenk på idéfasen som en uformell sonderingsfase

Om ideen om et FACT Ung-team kommer fra en person, avdeling, etat eller tilsvarende er ikke så nøye. Og erfaringene så langt er at initiativet både kan komme fra spesialisthelsetjenesten og fra en eller flere kommuner. Hva som derimot er nøye, er at en helt grunnleggende forutsetning for etablering av FACT Ung-team i Norge er at det skal være:

- **Forpliktende – integrerte samhandlingsteam mellom spesialisthelsetjenesten og kommunen/bydelen (jfr. Tilskuddsordningens pkt 4. Tildelingskriterier)**

Dette betyr at det må være flere som får et eierforhold til at det er en god idé å etablere et slikt team i det aktuelle opptaksområdet. Det kan være fornuftig å tenke på idéfasen som en uformell sonderingsfase hvor det sjekkes ut om flere aktuelle instanser, rundt det man antar er en aktuell målgruppe, deler synspunktet om at dette er verdt å gå videre med.

1.9 Nødvendig med en viss form for ledelsesforankring

Det bør allerede på dette tidspunktet være en form for ledelsesforankring. Det trenger ikke innebære stor forpliktelse fra ledernivået i denne fasen, men ledelsesforankring vil være en stor fordel i prosessen med å drøfte saken med andre mulige samarbeidsparter. Det er viktig å forstå at et fremtidig team som skal operere i mellomrommet mellom tjenestene trenger at ledelsen hos alle samhandlingspartene er med på laget. Erfaring tilsier at jo tidligere de blir involvert i prosessene jo mer engasjert i prosjektet vil de ofte være.

1.10 Utredning av en idé om tverrsektoriell samhandlingsmodell

Det er viktig at man i denne fasen får frem at dette handler om å utrede en idé om en tverrsektoriell samhandlingsmodell nærmere. Mange ledere kan mangle forutsetninger for å forstå det faglige konseptet, noe som gjør at det er ekstra viktig å trekke dem inn i prosessene for å få det forankret. Også konseptet om forpliktende samhandling kan være vanskelige å gripe på en enkel måte. I korthet innebærer det at hver av de samhandlende aktørene (kommune og spesialisthelsetjenesten) må forhandle om å gi fra seg noe makt, styring og kontroll over ressurser (personell og/eller budsjettmidler) til fordel for et team som skal operere på tvers av tjenestenivåer og tjenestetilbud. Dette kan være utfordrende i mange organisasjoner, og bør ikke komme som en overraskelse sent i prosessen.

1.10.1 Hvor mange er i målgruppen i vårt område?

Målgruppen til FACT Ung kan potensielt være ganske vid. Det er allerede en rekke tjenester som gir tilbud til målgruppen for FACT Ung, varierende mellom områder (BUP, barnevernet, MST, barneboliger, helsetjenester i kommunen, ulike oppsøkende/ambulante tilbud, PPT etc.). I idéfasen kan det være nyttig å ha en runde med de viktigste instansene for å få deres forståelse av omfanget av ungdom i målgruppen for FACT Ung.

Det vil i en forprosjektfase være nødvendig å gjøre en mer systematisk og detaljert kartlegging, i idéfasen er hensikten med en slik runde:

- å få et grovt bilde av målgruppens størrelse
- å tidlig involvere de instanser som i en eventuell senere fase vil være med på å etablere FACT Ung.

Se her Modellbeskrivelsen pkt 5.2 om teamstørrelse og antall ungdommer, dette vil gi en pekepinn på realismen i å starte et FACT Ung-team.

(Foto: Colourbox.com)

1.10.2 En kort og grovmasket beskrivelse av dagens tjenestetilbud og dets mangler

Utgangspunktet for idéfasen er at i hvert fall noen tenker at det er så pass store mangler ved nåværende tjenestetilbud at det er behov for et FACT Ung-team. I idéfasen bør en derfor beskrive hvilke mangler en mener det er ved tjenestene i dag for denne målgruppen. Hvem faller utenfor? Hvem fanges ikke opp? Og hvem får ikke god nok hjelp?

Å etablere nye enheter i et eksisterende mangfold av tjenester kan potensielt utløse mye uro. I denne fasen bør man derfor også gjøre en tilsvarende kortfattet og grovmasket vurdering av hvordan et evt. FACT Ung-team vil passe inn i forhold til eksisterende tilbud, hvilke tjenester teamet skal erstatte og ikke, samt hvem de sentrale samarbeidspartnerne er.

Beskrivelsene bør være kortfattede og grovmasket, og kan med fordel drøftes med øvrige organisasjoner underveis i idéfasen. Det er likevel ikke noe poeng at alle er enige i beskrivelsene: man må i en eventuell forprosjektfase komme tilbake til dette mer i detalj – og vil da ha både mer tid og tyngre ledelsesforankring.

1.11 Skal flere kommuner/bydeler være med?

I områder hvor flere kommuner/bydeler potensielt kan være med som samarbeidsparter i et FACT Ung-team, bør en i idéfasen også ha en runde med disse om det er ønskelig å være med i en forprosjektfase. Det kan godt være at når en i forprosjektfasen går mer grundig inn i spørsmålet om deltakelse vil noen bydeler/kommuner endre standpunkt fra idéfasen. Hensikten med å bringe det opp i denne fasen er å unngå at en i forprosjektfasen blir møtt med motstand grunnet i en opplevelse av å bli holdt utenfor.

1.12 Viktige avklaringer på slutten av en idéfase

Fordi flere instanser og tjenestenivå har vært involvert i idéfasen, bør man før denne fasen avsluttes avklare hvilken instans som skal holde i en eventuell forprosjektfase. Faren er ellers at man bruker mye unødig tid i en forprosjektfase på å reetablere relasjoner før man får en avklaring.

For å unngå for langt tidsrom mellom idéfasen og en evt. forprosjektfase bør man på slutten av idéfasen også lage plan for ansettelse av prosjektleder. Det vil være en stor fordel om prosjektleder blir ansatt tidlig i en forprosjektfase, gitt at en går videre til dette.

(Foto: Colourbox.com)

Idéfasen går ut på å sondere interesse og behov for et FACT Ung-team i egen organisasjon og hos samarbeidspartnere. Når det er gjort kan utfallet bli at en går for andre løsninger enn FACT Ung. Det er i så fall en viktig og god avklaring. Eller at utfallet blir at en vil utrede mer om hvordan FACT Ung-modellen kan realiseres. Det anbefales at utfallet og begrunnelsene skriftliggjøres kort. Det vil være viktig bakgrunnsinformasjon for en forprosjektfase om man går videre til det, og i fall man ikke går videre vil det være nyttig erfaringsmateriale om det på et senere tidspunkt kommer nye tilsvarende initiativ.

1.13 Viktige punkter i idéfasen – bruk som sjekkliste

